Kemal Yazıcı

BABA Olmak

Bir erkeğin yaşamında en önemli basamaktır baba olmak. İlkin haber olarak gelir babalık. Sonra küçücük bir bebek olarak erkeğin kucağındadır. Bu noktada çekingenlik ve tecrübesizlik egemendir. Bu küçük insan mucizesine ihtimamla davranılmalıdır. Duygular sel gibi taşar ama davranışların kontrol altında tutulması icap eder. Sonra bir insanın kaderine ilişip onunla birlikte yeniden, en baştan yaşamı deneyimlemek, sahiplenmek, yoklamak demektir baba olmak. Oyunlar oynamak, ilkokula yeniden başlamak, kalemtıraşı, defter kaplamayı, parklardaki cıvıltılı sesleri yeniden keşfetmektir. Bir nimet olan babalık, hemen yanı başında sorumluluk da getirir. Öyle ki o günden sonra hiçbir şey artık eskisi gibi olmayacaktır. Baba olmak, bir insanın yaşamında liman olmaktır. Nasıl ki gemiler, açık denizlerde dev dalgaların arasında yol alırken gerçek kuvvetlerini düşlerindeki limanlardan alırlar; çocuklar da yaşamları boyunca karşılaştıkları badireleri arkalarında hep bir babanın var olduğunu bilerek atlatırlar.

Baba, umuttur. İnsanın doğup büyüdüğü ev, içinde birileri yaşasın yaşamasın artık baba evidir. Kuşlar yuvadan uçtuktan sonra da yuvayı adıyla bekler baba. Evin direği değil kendisidir bir bakıma. Baba tek bir renge indirgenemez. Gökkuşağına benzer. Yeni doğmuş bebeğiyle oynarken tıpkı onun yanakları gibi al aldır. Oğluna nasihat ederken coşkun bir mavidir, bir gencin kalbinde esen fırtınaların boyasıyla boyanır. Kızını gelinlik içinde görünce bembeyazdır. Az konuşur, çok susar baba. Hayat değirmeninde öğütülmüş, keder fırınında pişirilmiş, doğru zamanda doğru şeyi söylemek hususunda ustalaşmıştır.

Baba, kimileri için gurbetin adıdır. Evin maişeti için, geçim derdi için kalkmış, uzak şehirlere, belki lisanını bilmediği ülkelere gitmiştir. Böyle durumlarda baba upuzun bekleyişlere benzer. Onun yüzü, her gece yorgun argın batan güneşin insanı hüzünlendiren kızıllığıyla kaplıdır. İnsan, dünyaya babasının gözleriyle bakar, onun sesiyle alışır. Penceredir, onun olduğu cepheden ışık girer içimize. İlahi emir gelip onu bizden aldığı, bir mezara dönüştürdüğü zaman bir tarafımızın kör olması bundandır: "Sizin hiç babanız öldü mü? / Benim bir kere öldü kör oldum / Yıkadılar aldılar götürdüler / Babamdan ummazdım bunu kör oldum" (Cemal Süreya)

Baba Olarak Hz. Peygamber

Yaratılan ilk insan, ilk peygamber Hz. Âdem, aynı zamanda bütün insanlığın babasıdır. Baba varlıkla, yoklukla imtihan olmak demektir. Çocuklarıyla ağır bir imtihan yaşayan, birini katil, diğerini kurban olarak bulan, gözleriyle gören Hz. Âdem, bu hâliyle yeryüzüne misafir olacak bütün babalara âdeta teselli verecektir. Oğlu Hz. İsmail'le sınanan Hz. İbrahim, evlat hasretiyle yanan Hz. Yakup, oğlunun isyanı ile karşı karşıya kalan Hz. Nuh, Öğütleriyle sadece yavrusuna değil bütün insanlığa seslenen Hz. Lokman, Hz. Yahya ile müjdelenen Hz. Zekeriya... Cenab-ı Allah, insanlığın gurur tablosu o yüce babaların yaşamlarını, bütün insanlara bir nasihat numunesi olacak ölçüde ilahi kelamında işlemiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) örnekliği mümin kullar için bir başka tutamak olur. Hem sevgi dolu bir eş hem de merhamet sahibi ve müşfik bir baba olan Hz. Muhammed, kendi yaşantısı ile Müslümanlara aile içi ilişkilerde nasıl bir tavır ve tutum sergilemeleri gerektiği noktasında şaşmaz referans değerleri vermiştir. Kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü bir çağda biricik evladına Zeynep (babasının hazinesi) adını vererek onu bağrına basmış, bu tavrıyla toplumu kuşatan ve bireyi kıskaca alan batıl bir inançla mücadelesini kendi yaşantısında ortaya koymuştur.

Zaman zaman her ailede olduğu gibi peygamber ocağında da ufak tefek tartışmalar, aksaklıklar yaşanmış fakat Allah Resulü her işinde olduğu gibi bu tür problemleri de tatlı dili ve insanın gönlüne değen nasihatleriyle çözüme kavuşturmuştur. O, sadece kendi çocuklarına değil, ümmetin bütün çocuklarına baba şefkatiyle yaklaşmıştır. Babası Uhud savaşında şehit düşen Beşir'i mahzun görünce onu teselli etmiş ve "Ben senin baban olayım Aişe annen olsun istemez misin?" diyerek küçük bir çocuğun gönlüne yeni baharlar getirmiştir. (İbni Hacer, İsabe, I, 302) Çocukları mutlu etmeyi kendine şiar edinen Nebi'nin, biricik kızı Hz. Fatıma ile olan ilişkisi bu bağlamda dikkate değer büyük bir örnektir. Hz. Muhammed, kızı Fatıma yanına geldiğinde onu ayağa kalkarak karşılayan ve hatta kendi yerine buyur eden bir baba (Ebu Davud, Edeb, 143), torunu ile oyunlar oynayan bir dededir. Uzun yıllar onun hizmetini gören ve yanında yetişip büyüyen Hz. Enes, Resulüllah için şöyle demektedir: "Ailesine karşı Hz. Peygamber'den daha şefkatli hiç kimseyi görmedim." (Buhârî, Edeb, 18)

Baba, umuttur. İnsanın doğup büyüdüğü ev, içinde birileri yaşasın yaşamasın artık baba evidir. Kuşlar yuvadan uçtuktan sonra da yuvayı adıyla bekler baba. Evin direği değil kendisidir bir bakıma.

Modern Dünyada Baba Olmak

Günümüz dünyasının sürekli olarak köşeye sıkıştırdığı, toplumsal rolleri ve statüleri arasında giderek çatışma yaşayan birey, Hz. Muhammed (s.a.s.) başta olmak üzere peygamberin yaşantısından hayatını yönlendirecek örnekler bulur. Hz. Yakub'un sabrını, Hz. İbrahim'in teslimiyetini kendine örnek alır. Hz. Zekeriya gibi evladının üzerine titrer, Hz. Lokman gibi kelimelerini incelterek evladı ile arasında sevgiden örülü köprüler kurar.

İçinde bulunduğumuz çağ, sadece teknolojik imkânlarla konforlu yaşam alanlarıyla gelmedi, ailelere de yeni alışkanlıklar kazandırdı. Bireyin hayatında yerleşen tutum ve davranışlar, onun duygu ve düşüncelerini, başta aile çevresi olmak üzere bütün toplumla ilişkisini yeni baştan kurguladı.

Artık ev denildiği zaman nasıl ki aklımıza bahçeli, sundurmalı, önüne kadar uzanan toprak yollu müstakil bir yapı gelmiyorsa aile dediğimizde de büyükannelerin büyükbabaların gölgesi altında yeşerip büyüyen kalabalık aileler gelmiyor. Aile kavramı dede ve nineleri dışına itmekle kendi geleneksel havzasını daraltmış, bununla yetinmeyip aile bireyleri arasındaki ilişkileri yeni baştan düzenlemiştir. Artık anne ve babanın rolleri, çocukların imkân ve özgürlük alanları, birlik-

te yemek alışkanlıkları farklılaşmıştır. İnsanı tanımlarken onun başkalarıyla ilişkileri üzerinden belirlenecek bir güzergâh, şüphesiz bireyin sosyal boyutunu bize verecektir. Bu boyutun ilk halkası ailedir. Kent yaşamında iş ve eğitim, iki temel belirleyen olarak babalık olgusunu değişime tabi tutmaktadır. İnsanlar yoğun mesailerle çalışıp geç saatlerde evlerine gelebilmekte, çocukların eğitim süreçleri farklı etkinliklerle desteklenip yoğunlaştırılmakta, bu durum genel olarak aile bireyleri arasında iletişimi dar bir alana sıkıştırmaktadır. Geleneksel teamüller hâlen geçerlilik gösterdiği için anne bir şekilde çocuklarla daha fazla iletişim kurmakta, bu durumdan en çok etkilenen baba-çocuk iletişimi olmaktadır.

Maalesef ki modern dünyada babalık büyük oranda onun fiziksel varlığına indirgenmiş durumda. Temsil ettiği geleneksel, kuşatıcı rol oldukça zayıflatılmış. Daha önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında modern ailelerin, iş hayatı, televizyon, alışveriş ve benzeri etmenler dolayısıyla babaların çocuklarıyla neredeyse yarı yarıya daha az zaman geçirdiğini söyleyen Prof. Dr. Kemal Sayar, "Sanayileşme dönemi öncesinde babalar çocuklarıyla daha fazla vakit geçiriyor ve çocuklarına bağlılıklarını daha çok gösteriyor, hatta bunu çocukları erişkin olsalar bile devam ettiriyorlardı. Ama sanayileşme iki önemli değişimi de beraberinde getirdi; ailelerden ayrı çalışma alanları ve eşyanın değerindeki düşüş. Babalar çocuklarından ayrılırken, anneler de çocuklarının bakımını üstlenerek aileye destek oldular." demektedir. Değişen roller, anne babayı fonksiyonel açıdan birbirine yaklaştırmış, üstlenecekleri sorumluluklar noktasında iş birliğini gerekli kılmıştır.

Babayla çocuk arasında ihmal edilen ilgi ve iletişim, sonraki yaşamda başka hiçbir şeyle asla telafi edilmeyecek bir niteliğin ıskalanması anlamına gelmektedir.

Baba Çocuk İletişimi

Erkekler nasıl baba olacaklarına dair eğitimi kendi babalarından alırlar. Türkiye'de son yarım asırdır yaşanan sosyal değişim, babaları çocukları karşısında biraz çaresiz, biraz da ilgisiz bırakmaktadır. Çünkü gördükleri baba rolü, daha çok kırsal yaşam koşullarıyla ihata edilen söz ve davranışlardan oluşmaktaydı. Fakat kendi çocukları bambaşka bir dünyanın içine doğmuş, yepyeni alışkanlıklar edinmiştir. Öğrenilmiş babalık bu yeni dünyada pek işe yaramamakta, güncellenmesi gerekmektedir. Baba, kadim rolünü bu dünyaya nasıl adapte edecektir? İşte erkeklerin baba olur olmaz karşılaştıkları temel soru ve sorun budur. Artık o, otorite imgesi olmaktan çok gevşek bir güvenlik alanının temsilcisidir. İpleri sıkacağı zaman çocuklarıyla iletişimini tümüyle elinden kaçırma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Onun bulacağı mutedil dil ve üslup, hem duygusal hem bilişsel açıdan çocuğuna tesir edebilmelidir. Ayrıca kız çocuklarına ayrı erkek çocuklarına ayrı bir dikkat geliştirmeli, onların zekâ ve kavrayış düzeylerine yönelik bireysel yaklaşımlar sergilemelidir.

Bütün bu tespitlerin sabitesi baba, değişkeni çocuklardır. Lakin tıpkı çocuklarda olduğu gibi babalarda da bilgi, görgü ve duygu birbirinin aynısı değildir. Bunlar kişiden kişiye değişmektedir. Bu durumda yeni şartlar altında işe yarayacak sabitelerin tespit edilerek babalık rolünün işlevsel kılınması gerekmektedir. Baba, modern dünyada pek çok çocuk için gölgedir. Onun varlığının bir anda buharlaşması, ergenlik döneminde çocukları olumsuz etkileyecek hatta pek çok dış tehdide karşı korunmasız bırakacaktır.

Babayla çocuk arasında ihmal edilen ilgi ve iletişim, sonraki yaşamda başka hiçbir şeyle asla telafi edilmeyecek bir niteliğin ıskalanması anlamına gelmektedir. AÇEV tarafından yapılan

"Türkiye'de İlgili Babalık ve Belirleyicileri" başlıklı araştırmada, çocukların babayla yaptığı faaliyetlerin, onların hem bilişsel ve dil gelişimlerini hem de sosyal gelişimlerini olumlu etkilediği ortaya çıkmıştır. Buna göre çocuklarına kitap okuyan ve onlarla oyun oynayan babalar, farkında olmadan bir eğitici rolü üstlenmekte ve çocukların dil kabiliyeti ile okuma becerilerini yükseltmektedirler. Ayrıca babaların çocuklarıyla iletişiminin, onların zekâsına ve genel başarısına olumlu sonuçlarla yansıdığı net olarak görülmektedir.

Babanın aile içi etkinliklere katılımı, çocuğun düşünsel gelişimini de etkiler. Onun analitik becerileri, sayısal ve sözel başarısı bu düşünsel gelişimden beslenir. Baba, çocuğun yaşamına aktif katıldığında, çocukların empati ve bilişsel yeteneklerinin, iç denetim odaklarının, problem çözme becerilerinin, kendine güvenlerinin ve psiko-sosyal uyumlarının arttığı bilimsel olarak ispatlanmıştır. (Doç. Dr. Yaşar Kuzucu, "Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi", Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2011, 4 (35), s. 82, 83)

Sadece babanın değil, ebeveynin çocuğa en büyük borcu ahlaktır. Çünkü ahlak, aile ortamında kök salar, gelişir. Suyunu annenin ve babanın davranışlarından alır. Bu yüzden baba olmak, bir çocuğun kaderinde etken olmak anlamına da gelmektedir. Çocukla nitelikli zaman geçirmek, oyun oynamak, gündemiyle ciddiyetle ilgilenmek, ergenlik dönemini sağlıklı bir şekilde atlatabilmesi için ona yoldaşlık yapmak, ev içinde ona güzel örnek olmak bir babanın olmazsa olmazlarıdır. Merhameti, hoşgörüyü, sadeliği evlerinden, babalarından öğrenen çocuklar, yaşamları boyunca öz güvenle hareket ederler. Modern dünyanın getirdiği bütün kısıtlamalara rağmen babalar, gerçekte çocukların en temel özlemleridir. Annenin engin sevgisi ve ilgisi, kendisini ancak onunla tamamlayabilmektedir. Bunun için aslında büyük çabalara, devasa hareketlere gerek yoktur. O kısıtlı zamanlarda televizyonun düğmesini kapatmak, telefonu başka odaya bırakmak her şeyin başlangıcı olacak, gerisi kendiliğinden gelecektir.